

" להגנת הילולת רשב"י "

מתוך "ליקוטי שמואל"
מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

"לכבוד התנא הא-לקי": להגנת הילולת רשב"י

הרב יהושע פפר

את הביקור הראשון שלי במירון בל"ג בעומר אני זוכר כיום אתמול. הייתי אברך כולל, בשלב חסר-הכינוי שבין "אברך צעיר" ל"אברך מבוגר". בשעת בוקר מוקדמת וחשוכה עשיתי את דרכי במעלה ההר, מזדרז לקראת תפילת שחרית, סביבי עולים נוספים שהדבר היחיד שמאחד בינינו הוא תיק התפילין ביד. טרם יכולתי לראות את המתרחש בפסגה, ואני שקוע במחשבות, פרצו קולות זמר את תודעתי: "אמר רבי עקיבא, אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל". עצרתי. לרגע נעתקה נשמת. ואז, כאילו נמשך במגנט בלתי נראה, מצאתי את עצמי רץ קדימה, עוקף דמויות כהות לצדי בדרך אל הציון.

בתור בן חו"ל שגדל באווירה הייקית של לונדון, כמובן שלא הייתה לי מסורת כלשהי של עלייה למירון. לאורך שנותיי בישיבת מיר גם לא הרגשתי דחף עמוק לעלות את ההר, והעדפתי להקדיש את היום – כמו את שאר ימות ולילות השנה – ללימוד תורה. גם בשנים הראשונות אחר החתונה נמנעתי, ואף מצאתי אילן גדול להיתלות בו. מו"ר הרב משה שפירא זצ"ל נהג לומר שאם יש יום אחד בשנה שרבי שמעון אינו נמצא במירון, אז זה יום ל"ג בעומר. לא הייתי זקוק להרבה שכנוע. ואולם, שנה אחת, אינני יכול לומר מדוע, החלטתי לעשות מעשה. יצאתי את הבית מצויד בתיק תפילין, עותק ישן של ה"אדרא זוטא", כסף לאוטובוס, ובעיקר – מידה גדושה של סקרנות.

החוויה הייתה מפעימה, מדהימה. התפילה הייתה מרוממת ונשגבה, בוקעת מתוך ציבור ענק השואף לטהרה ולקרבת ה'. תחושת אחדות עטפה את האירוע, כאילו מירון הפך לפסיפס מזהיר של כל חלקי הציבור הדתי בארץ ובחו"ל, גדולי תורה לצד פשוטי עם. האווירה בהר הייתה מחשמלת, אופוריה מתפרצת אפופה במסתורין שקשה לעמוד עליו. לא פחות מכך, בלטה הפשטות – ללא גימיקים, ללא אורות ניאון מהבהבות, ללא קיטש. אזכורים של "שמחה של מצווה" מחזירים אותי לאותו ביקור במירון: ככה רצוני לזכור שמחה של מצווה מהי.

וכעת מגיע אליהו לוי, ובמאמר שפירסם ב"צריך עיון" מאיים לנפץ את החלום, לפרק את הבניין, לפזר את ענן הקדושה ולטעון שכל מה שחוויתי, אני ועוד אלפים רבים העולים מירונה,

אין בו לא קדושה ולא טהרה ולא קרבת א-לוקים. ההיפך הוא הנכון. "בתורה ישנם תנאים מסוימים מאד להופעת הקודש, ואם אלו אינם מתקיימים עלינו לחשוש שמדובר בקסם של העגל והמחולות ולא בגילוי שכינה". לאחר שמדמה את מירון לאסון הלאומי של עגל הזהב, לוי ממשיך לבאר כי "החיננה במירון בל"ג בעומר היא אירוע שמזכיר [...] את עבודת הבעל על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן". אלה העולים חושבים אמנם שהם עובדים את ה', אך ניתן להמליץ עליהם את דברי הכתוב "אֲשֶׁר לֹא צְוִיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עָלְתָה עַל לְבַי" (ירמיהו יט, ה).

מטרת מאמר זה היא השיב להאשמות הקשות של לוי, ולטעון כי העלייה למירון טובה היא ולא רעה. המוטיבציה שמאחורי הכתיבה כמובן אינה אישית בלבד, והיא אף חורגת מהאירוע הספציפי של מירון, ונוגעת למוסדות ומסגרות נוספים שניתן למצוא בהם כשלים ופגמים. לא אטען שדברי לוי כולם בטלים ומבוטלים הם, וכי אין צורך בתיקון הבעיות שהוא מעלה. כן אציע שתקיפת האירוע במירון הוא עלילת שווא, וכי הפתרון לבעיות החברתיות שלנו טמון בעיסוק בחינוך ובתוכן ולא בביטול מסגרות שיש בהן קדושה. טרם אגיע לכך, אפתח בדיון כללי אודות אירועים הנוגעים בצד הרגשי והחזווייתי של האדם – דיון שמרחף מעל מאמרו של לוי, למרות שהוא לא מעלה אותו ישירות. משם אמשיך לעיסוק בטענות הספציפיות כלפי מירון.

לא על רציונליזם לבדו יחיה האדם

כאשר סוקרטס היווני המתין למותו בידי רשויות אתונה, חבריו עודדו אותו להתאבד. סוקרטס סירב, שכן גופו אינו ברשותו והוא שייך לאלקים, אך הוא הביע באופן ברור את גישתו החיובית כלפי המוות. הגוף הוא בית כלא. הוא לוכד ומגביל את הנשמה, ומסיט את האדם מעיסוק במושכלות – העיסוק האנושי היחיד שמעניק ביטוי לגדלות ורוממות האדם. המוות משחרר את האדם מכבליו. בשעת הקבורה, טועים הם אלו שאומרים כי "סוקרטס נטמן"; אין זה סוקרטס, אלא גוף שסוקרטס פעם שכן בו.

הוגי ישראל בימי הביניים, והרמב"ם בראשם, הלכו בדרכו של סוקרטס – דרך המדגישה את הדואליות של גוף ונפש ומפחיתה את ערכו של הגוף בפרט ושל חומר בכלל. הנעלה שבאדם,

לפי דעת הרמב"ם, מייחד את כולו למושכלות: "לא יחשוב רק בציור מושכל והשגת דעת אמיתי בכל דבר והדבק בשכל האלוקי השופע עליו". באשר לצד הגשמי של חייו, "ללכלוכיו וחרפתו המפורסמת", אדם כזה "יצטער על מה שנשקע בו ויבוש ויכלם ממה שנוגע בו וישתדל למעט מן החרפה ההיא בכל יכלתו ולהשמר ממנה בכל צד". יתרה מזו, לדעת הרמב"ם זו גם מטרת מצוות התורה: "ומצוות התורה ואזהרותיה אמנם הם לכבוש תאוות החומר כולם" (מורה נבוכים חלק ג, פרק ח; תרגום של אבן תיבון). שלא במפתיע, הרמב"ם רואה את העולם הבא בתור אידיאל של נשמה ללא גוף המתקיים אחר המוות (הלכות תשובה, סוף פרק ח).

מה המקום בתורה ובעבודת ה' לחוויות, לתחושות ולרגשות? התשובה, לפי דרכו של הרמב"ם, היא קטן מאד. מוטל על האדם להשליט את השכל על הגוף ועל הרגשות. לדוגמה, ובהתאם לגישתו המהותית ביחס לאדם, הרמב"ם התנגד בחריפות להתעוררות הנפש באמצעות מוסיקה. לדבריו, עלינו לדכא ולאלף את הנטייה הרגשית, ולא לעורר אותה מתרדמתה באמצעות המוסיקה. "כל התפעלות", מבאר הרמב"ם במקום אחר (מורה נבוכים חלק א, פרק נד), "היא לרעה" – ולכן עלינו להיזהר מכל מה שנותן רסן לצד הרגשי והאמוציונאלי של האדם. ישנם יחידים, הרמב"ם מוסיף, שהמוסיקה פועלת אצלם לטובה – להבנה שכלית דקה או להכנעה דתית – אך עלינו ללכת אחר הרוב ולצמצם ככל הניתן את שמיעת המוסיקה (התשובה מוזכרת בטור, אורח חיים סימן תקס, ומופיעה בפאר הדור, סימן קמג). ראוי לציין כי גם לפני הרמב"ם התייחסו גדולי ישראל למוסיקה בשלילה, אך ההקשר היה אבלות החורבן או תוכן שלילי של שירת גויים; הרמב"ם, בניגוד לכך, מתייחס למוסיקה מתוך חשש להתעוררות חושית ורגשית שהיא דבר שלילי כשלעצמו.

גם במצוות שיש בהן פן רגשי וחוייתי, נראה שהרמב"ם טרח לצמצם זאת עד למינימום. לדוגמה, חז"ל קובעים במשנה כי בליל הסדר "חייב האדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (משנה, פסחים י, ה) – הוראה הפונה למרכז החוייתי והרגשי של האדם. אכילת מצה ומרור, מצוות ההסבה, ועוד טקסים רבים שנהגו במשך הדורות, מצטרפים ליצור חוויה של חירות משעבוד וכניסה תחת כנפי השכינה. אנו מספרים את סיפור יציאת מצרים לא רק באמצעות סיפור מילולי – כשלעצמו עניין חוייתי ולא גוף ידע – אלא גם באמצעות מעשים שונים המעוררים את הרגש ואת החוויה. אך בניגוד להבנה זו, גרסת הרמב"ם למשנה היא

"חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים" (חמץ ומצה פרק ז, הלכה א) – הוראה מעשית שאין לה עניין עם חוויה ורגש פנימיים. המעשים של ליל הסדר נחוצים לקיים את מצוות הלילה, שלדעת הרמב"ם נלמדת מהפסוק "זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יָצִאתָ מִמִּצְרָיִם" (שמות יג, ג). את מצוות "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעָבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם" (שמות יג, ח), מקיימים כנראה במישור השכלי, ולא במישור החווייתי[1].

הארכת מעט בדעת הרמב"ם – דעה שמשקפת, במידה משתנה, את חכמי ימי הביניים באופן כללי – כדי להבהיר את הנקודה הבאה: יש אמנם להניח כי הרמב"ם וההולכים בדרכו היו מבקרים בחריפות את הילולת מירון. העלייה למירון בכלל והאירוע של ל"ג בעומר בפרט מעצימים את המרכז הרגשי של האדם, ואילו הרמב"ם מתנגד לפקידת קברים באשר היא (הלכות אבל ד, ד), וקל וחומר להילולת מירון. אך עם ישראל, בוודאי עם ישראל במאה ה-21, אינו נוהג כדעת הרמב"ם. ספרי החינוך שלנו, ספרי הפסיכולוגיה (הפופולרית) ואפילו ספרי המוסר, מלאים בגישה המשתפת את הגוף ואת הרגש בעבודת ה', ורואים בהם ערך מהותי ולא ערך אינסטרומנטלי (למען התכלית השכלית) בלבד. גם גדולי ההוגים של היום כגון הרב יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל והרב אליהו דסלר זצ"ל – אם בהשפעת החסידות של המאה ה-19 ואם של הפנומנולוגיה של המאה ה-20 – מעניקים משמעות רחבה לצד הרגשי והחווייתי של האדם, ובוודאי שאינם מבטלים אותו כפי שעשה הרמב"ם.

למעט הוגי קצה, דוגמת ישעיהו לייבוביץ, ניתן לומר שעם ישראל – כיום, במאה ה-21 – נוטה בפירוש לגישת הרמב"ן, המבקר את הרמב"ם לא על בסיס פילוסופי אלא על בסיס אנושי ועל-פי דברי חז"ל (שאף הם רחוקים, באופן כללי, מדרכה של הפילוסופיה היוונית; ראו רמב"ן, שמות ל, יג; ויקרא יח, כ; וראו באריכות ב"אגרת הקודש" המיוחס לרמב"ן). הדגש על מתיקות התורה, הדיבורים על "חיבור למצוות", הדגשת הצד החווייתי של חיי תורה (בפרט עבור בני הנעורים), ואף האיסור המחולט על הכאת הילדים שהתחיל עם הרב וולבה זצ"ל והפך כיום למובן מאליו – כל אלה (ועוד רבים) מצביעים על המגמה ההוליסטית שרווחת כיום בציבור.

העלייה למירון היא חלק מהמגמה הזו. גם לציבור הליטאי קשה להסתפק בקרבת ה' אינטלקטואלית ורחוקה. "מנייני קרליבך" – כניסה רכה לעולם של מוסיקה דתית שהחזיר אלפים לחיק אביהם שבשמים – פורחים. צעירים רבים נוהרים אחר תלמידי הרב שלמה יצחק

זילברמן זצ"ל המעניקים מקום רחב לאינטואיציה האנושית בעבודת ה' ומדגישים תדיר את חוויית הקשר עם הקב"ה. וכן, גם עולים למירון.

מבחן המוסר

אם כל כך הרבה מגיעים מידי שנה למירון, סימן שיש שם משהו שממלא צורך עמוק של אנשים. ואולם, כמובן שהיגד זה כמובן אינו שיפוטי. להבדיל, הרבה אנשים מגיעים להופעות רוק, למשחקי כדורגל ולביקורים בטאג' מאהל. על כולנה ניתן לומר שהם ממלאים צורך אנושי עמוק; זה לא אומר שהם טובים, ראויים וחיוביים.

אליהו לוי מבקש לטעון שלא רק שתופעת העלייה למירון אינה טובה, אלא שהיא רעה מאד. היא נגועה בחטא עבודה זרה: "חוויה זו והדומות לה אינן עבודת ה'; הן עבודה זרה". תחושת הקרבה שהעולים חווים אינה, לדבריו, תחושה של קרבת א-לקים, אלא מזכירת את האקסטזה האלילית של עמים פגאניים, שבטקסיהם "הייתה אנרגיה שאי אפשר לתאר, וכל מי שהשתתף באירוע סיפר שהוא מעולם לא חווה משהו כזה". כמו אבותינו בתקופת המלכים והנביאים, לוי טוען שאף אנחנו מבלבלים בין עבודת ה' לעבודה זרה. אנחנו נהנים לספר לעצמנו שהעלייה למירון היא עבודת ה', אך לאמתו של דבר מדובר בעבודה עצמית, עבודת השבט. עולים אפוא למירון מתוך "תשוקה להתבטל בהמון ולחוש את העוצמה האדירה של השתייכות לשבט".

אינני מסכים עם דברי לוי, ואני רואה בהם התרסה חמורה ושגויה על מנהג ישראל שיש בו קדושה. אך כיצד ניתן להכריע בשאלה? לעיל הצגתי את העלייה למירון בתור חלק מתופעות – בעיני מבורכות – של הרחבת הצד החווייתי ורגשי של עבודת ה' ותחושת קרבתו. מנגד, טוען לוי שמדובר בעבודת אלילים, וכי תחושת השגב אינה זו של מקדש ה' אלא של מקדש עובדי אלילים. מי מאתנו צודקים? כיצד נדע אם מדובר בתופעה של קדושה, או בתופעה, חלילה, הפוכה?

לוי מציע לכך את הממד המוסרי. כפי שהוא מציין, התורה קושרת במקומות רבים בין עבודה זרה לבין עוולות מוסריות. במקום אחד, התורה אפילו מזזהירה מפני עבודת אלילים בשל השפל המוסרי הכרוך בה: "לא תַעֲשֶׂה כֵן לַה' אֶל-לִהְיֶיךָ כִּי כָל תּוֹעֵבֹת ה' אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לְאַלֹהֵיהֶם כִּי גַם

אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם יִשְׁרְפוּ בְּאֵשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם" (דברים יב, לא). לוי רואה בכך חיזוק לעמדתו, תוך שהוא משווה את מצבנו כיום למצב עם ישראל בימי ישעיהו:

אותם אנשים התבלבלו בין עבודת ה' לעבודה זרה. הם חשבו שה' הוא אליל השבט שלהם. הם יצרו זהות בין האדיקות שלהם לסגידה לטוטם של השבט, שכל עניינה העצמה עצמית שלהם, לבין עבודת ה', א-להי העולם, שכל עניינה התרת אגודות מוטה ושלה רצוצים חופשי. מי שעובד את ה' מחפש לעשות את הישר והטוב, ולא מחפש את התחושה העוצמתית של "אני חלק מהשבט". הוא לא הופך את תלמידי החכמים לקמיע קדוש, ואת המילה שלהם לדבר ה'. הוא עובד את ה', שהתורה היא דבר היחיד, ולא את הציבור, את מנהיגיו ואת עוולותיו.

אני מסכים עם מבחן המוסריות של לוי, אך חולק בתוקף על התוצאה. האם מירון הוא סמל של שחיתות מוסרית? האם מקריבים שם ילדים? האם מתקיימת שם פריצות מינית? פריקות עול? סמים קשים ומסוכנים? והאם רומסים שם יתומים ואלמנות? מפלים שם איזו קבוצה לרעה? אוסרים על קיבוץ נדבות? האדם רואה את מה שהוא בוחר לראות, אבל כשאני רואה את מירון הדבר האחרון שאני רואה הוא שחיתות מוסרית. אני דווקא רואה שם חסד והכנסת אורחים. אנו רואה שם עזרה הדדית וערבות הדדית. אני רואה תפילה כנה אל הקב"ה וכמיהה עמוקה לגאולה. ואני רואה אחדות יוצאת דופן שקשה למצוא לה אח ורע.

אני מבין שיש כאלה שהקטע עם המדורות אינו יושב אצלם בטוב. אני גם מודע לכך שבשולי המחנה מתקיימות תופעות לא מתאימות ולא רצויות – מאבקי הכוח והכבוד של השוליים הקדמיים לצד בעיות של צניעות והמסתעף בשוליים האחוריים – ויש לעשות את כל הנחוץ כדי למגר אותן. אבל יש לשים אותם בפרופורציה הראויה. עבודה זרה? טוטם השבט? האמנם?!

ואם כבר מבחן המוסר, אז ראוי להקדיש לו עוד כמה מילים.

המסגרת והתוכן

מדוע עבודה זרה כרוכה בעוולות מוסריות, ואילו עבודת ה' כרוכה בטוב וביושר, בצדק ובמשפט? התשובה פשוטה מאד, אך ראוי לעמוד עליה ולהדגיש אותה תמיד.

ההבדל בין עבודה זרה לבין עבודת ה' היא שעבודת ה' דורשת מאתנו לחיות בדרך מסוימת. על הדרך הזו למדנו כבר מדברי הקב"ה המגלים מדוע נבחר אברהם אבינו להיות מייסד האומה הקדושה: "כִּי יִדְעַתִּי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָוֹ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא ה' עַל אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו" (בראשית יח, יט). לקב"ה יש "דרך", מה שהפסוק מכנה "דרך ה'". ועל עם ישראל, הנכנס לברית של קשר וקרבה עם הקב"ה, מוטל התפקיד של חיים לפי אותה הדרך, המאופיינת בצדקה ומשפט, בטוב וביושר.

אצל עובדי האלילים אין הדבר כן. האליל אינו מתווה דרך לעובדיו (למעט, לעתים, חוקים אחרים), ולכן "כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ" (ויקרא יח, כז). הוא אף אינו נכנס אתם לברית. הקשר הוא חוּזִי, תועלתני: האדם נותן לאליל את מה שהוא רוצה או צריך, ובתמורה לכך האליל מעניק לעובדו את המתנה שאליה הוא משתוקק: כסף, כבוד, אסתטיקה, אהבה, כוח, וכך הלאה. בניגוד לכך, הקב"ה הוא "אֵלֵּי הָאֱלֹהִים וְאֲדֹנָי הָאֱלֹהִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יֵשָׂא פָנָיִם וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד" (דברים י, יח). הוא אינו זקוק לכלום, והקשר שלו אתנו אינו של מיקוח, קשר של תן-וקח, אלא קשר של ברית שתוכנה הוא הליכה בדרך ה'. כך מבהיר הפסוק הבא: "עֲשֹׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאַהֲבֵה גֵר לְתֵת לוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה" (שם, יט).

לוי מזכיר את כל מה שדורש תיקון בחברה החרדית – את פולחן האישיות, את העוולות החברתיות על גווניהם, את השבטיות – וזוקף אותו לאירוע השנתי של מירון. אבל האם קיומן של עוולות אמור לגזור את ביטול המוסדות שבתוכם הן מתקיימות? בוודאי שלא. החינוך החרדי הוא מוסד קדוש. יש בו ליקויים, אך יש לעמול כדי לתקן את הליקויים, ולא חלילה לבטל את המוסד כליל. כך גם בנוגע לחצרות החסידיות והליטאיות, לשיבות הקטנות והגדולות, למודל המשפחה והקהילות. כולם קדושים, במובן שהם מסגרת שעניינה הוא הקשר בין עם ישראל לבין הקב"ה, ואשר שאיפתה היא שמירת דרך ה'. ככל שיש סטייה מאותה דרך ה' – וכמובן שיש כאלה – אזי יש לעמול לתקנה, ולא להרוס את המוסד כליל. חלילה. כך הדבר גם ביחס לאירוע במירון.

אני מסכים עם הדגש שלוי שם על נקודת השבטיות. תנועת הנפש המסתגרת של החברה החרדית כרוכה בסכנה של שבטיות קיצונית, שעלולה להשכיח מאתנו חובות של נטילת אחריות

בסיסית, של מוסריות, ושל חשיבת מסלול מחדש. השורש לכל הסכנות היא שכחת ה' – "הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱ-לֹהֶיךָ" (דברים ח, יא) – כתוצאה מהפיכת המסגרות הקהילתיות מכלי (חשוב מאד) לתכלית בפני עצמה. אך בין לעורר על הבעיות לבין קריאה לבטל את המסגרות, המרחק עצום.

במקום לייבא את תרבות-הביטול ("cancel culture") של ארה"ב לתוך הציבור החרדי, עלינו לעסוק בחינוך. הנושאים השונות הדורשים תיקון במחננו הם תוצר של דגש חזק מידי על המסגרת וחלש מידי על תוכנו. אך הנגזרת מכך אינה ביטול המסגרות – האם בגלל העדר כוונה בתפילה נבטל את מוסד התפילה? – אלא עיסוק בתוכן. עלינו לעסוק תדיר בתוכן של קשר בלתי אמצעי עם הקב"ה, בתוכן של הליכה בדרך ה', של צדקה ומשפט, ובתוכן של נטילת אחריות על עצמנו ועל סביבתנו. לא האירוע במירון אשם. אשמים אנחנו, ובנו תלוי התיקון.

בין היתר, לוי עוסק בעניין הקדושה: "הקדושה היהודית נשארת תמיד תמיד רחוקה ובלתי מושגת. האובייקט של עבודת הבעל החרדית הוא הטוטם של השבט: מה שהציבור מתגודד סביבו כדי לקבל את ההרגשה שהוא עוצמתי, גדול וחזק". ושוב, אני משתומם מהדברים ומתקשה להבין. כאשר לוי רואה סגידה לכוח ושליטה, אני רואה "פָּרַב עִם הַדָּרַת מְלֶךְ" (משלי יד, כח). כשהוא רואה "עמוד טוטם", חלילה, אני רואה קרבת א-לוקים, וכשהוא מזהיר מפני קרבה אל קדושה אני רואה התעוררות לעבודת ה'. כאמור, אנו בוחרים את מה שאנו רואים.

לא חזרתי על הביקור הראשון שלי במירון בל"ג בעומר. אולי הדבר נובע מחשש שגם אני אראה שם דברים אחרים, וחויית העלייה הנצורה בליבי תשטש מפני חוויות אחרות. אצלי, בכל אופן, העלייה למירון חרוטה בתור מסע מלא בכמיהה, דבקות וקדושה. כך, נדמה לי, נכון גם ביחס לרבים וטובים אחרים, שכמוני משפשים עיניים מול טענות של טוטם ועבודה זרה. אם יש בעיות – ואסון מירון השנה הוא רק דוגמה אחת לבעיות עומק שאכן קיימות – יש לעסוק בתיקונם. את המים יש לשפוך, אך חובה לשמור היטב על התינוק.

[1] ראו היטב ברמב"ם, הלכות חמץ ומצה, פרק ז; הרבה יש להאריך בדברי הרמב"ם, וכתבתי כאן בקיצור.